

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Zsidó felekezeti és társadalmi hetilap.

Budapest, V. Váczi körút 23

hova minden küldemény intézendő.

SZERKESZTI:

SZABOLCSI MIKSA.

Előfizetési feltételek:

Egész évre házhoz küldve . . . 8 frt —
Félévre . . . . . 4 » —
Negyedévre . . . . . 2 » —
Egyes szám ára 16 kr.

MEGJELENIK MINDEN PÉNTEKEN.

Tartalom:

Az elmaradt örömnép. Mezei Ernőtől. — Engesztelő napon (Vers). Makai Emiltől. — Néila. (Vers). Kiss Arnoltól. — A kisenefi próféta Budapesten. Szabolcsi Miksától. — Aki zsidónak hazudja magát. Le-Va-y-tól. — A zsidókérdéshez. — Géber Ede. Dr. Feleki Sándortól. — Ros-Hassonó M...-ron. — A deveszeri izraelita templom és iskola felavatásáról. — Arnsteiner ur háztüznézőben. Komperth Lipót beszélya. — Hazai hírek. — Külföldi hírek. — Hirdetések.

Naptár:

Vasárnap (1891. október 11) **5652 Tisri** hó (30 napos) 9-ike. Erev Jomkippur. Este «Kolnidre». Hétfő 10-ike. **Jomkippur**. Kedd 11-ike. Szerda 12-ike. Csütörtök 13-ika. Péntek 14-ike. Szombat 15-ike. **Szukosz**-ünnep első napja.

Az elmaradt örömnép.

Franciaországban két év óta egymást követik a nagy forradalom megváltó tényeinek jubiláris emlékünnepei; de a zsidók felszabadításának százados évfordulójára nézve a francia zsidó konzisztorium úgy találta, hogy megünneplése nem volna tanácsos. Ne beszéljünk arról, helyesen cselekedett-e a konzisztorium. Így, vagy amúgy ez az elhatározás felel meg a francia zsidók általános hangulatának. Óh, ez a hangulat! Mért nem kelti a riadó öröm érzelmét ama nap emléke, mely egy század előtt megoldotta az ezredéveken át hordott rabbiacseket?

Tán a francia zsidók nem gondolnak a büszke biztosság érzetével arra, hogy már nagyapáik sem ismerték azt a szolgaságot, melyet akkor a nemzetek és a kormányok még mindenütt a zsidóság eltörülhetlen végzetének istentől ráért örök átkának vallottak? Talán nem is emlékeznek már arra, hogy valaha az elnyomatás legsötétebb mélységeiben fetrengtek? Vagy talán a szabadság nem tűnik-e föl többé oly isteni megváltásnak, a javak javának, minőnek az emberi ész mámoros kinyilatkoztatása hirdette? Egészen az új francziák érzése

szól-e belőlök, mely nem ismer kapcsolatot a multtal; vagy még egészen a régi zsidók eszmévilága uralkodik-e rajtuk? Mindezekre a kérdésekre kézenfekvő a felelet. A francia zsidók igenis egész lélekkel francziák, de egész lélekkel zsidók is. Örvendnek a szabadság áldásának, annál is inkább, mert élénken emlékeznek őseik szomorú szolgaságára, de emlékeznek arra is, hogy civilizált földrészünkön millió számra léteznek olyanok, kikre nézve megújult az atyák minden szenvedése és az üldöztetés megnyílt örvényéből kiáltanak segélyért a felvilágosult emberiség szelleméhez.

Milyen szomorú jubileum? Egy szörnyűséges ellentét képe zárja be a zsidóemancipáció százados történetét. Akik a százéves szabadság élvezését kívánják ünnepelni, megriadva látják maguk előtt fölemelkedni a kindulta arcokat, melyek már sok század előtt eltűntek az inkuizitio árnyaival. És a francia zsidóknak sajgó fájdalommal kell látniok, hogy szabad hazájuk önfeledt szövetséget köt azzal az állammal, mely nem ismer emberi igazságot hitsorsosaik iránt. Bizonyára azok a nagylelkű gondolkozók és dicső hősök, kik száz év előtt a forradalom eszméit kihirdették, ha még oly lassunak kép-

zelték volna is az új fénynek elterjedését, soha a százados évfordulónak ily sötét vízióját szemök elé nem idézhették volna. De ha fájdalmasak is azok az érzelmek, melyeket a százados évforduló a zsidókban kelt, semmiesetre sem lehetnek leverők. Kétségtelenül nagyon tévedne az, ki a francia konzisztorium határozatát hitvesztettségéből, vagy gyászos aggodalmakból magyarázná. Óh, ez a határozat a legékesebben szóló bizonyossága annak, hogy egy nagyon fölemelő érzés fakad most mindenütt a zsidó szivekben, olyan érzés, mely nem alkalmas a külső tüntetésre, de annál bensőbb ünneppé teszi a szabadság százéves fordulóját.

A francia zsidók és velök minden szabad ország zsidói nem tudnak önzően megnyugodni abban, hogy egyedül élvezzék a szabadságot. Nem is féltik az új küzdelmekről és a szomorú visszaesésektől saját, már megnyert jogaikat, tudják, hogy azok a küzdelmek és rázkódások, a felszántott talajba csak mélyebbre eresztik az elért szabadság gyökereit, de lelkök legfőbb tartozásának ismerik, hogy lemondás és önmegtagadás árán az általános jog diadalát szolgálják. És az az érzés a közös zsidó öntudatból fakad, mely országok határain, nemzetek válasz-

falain túl felkarolja az üldözött hitsorsosokat; de ez a közös öntudat és meleg együttérzés nem merő felekezeti szellem, csak tiszta nyilvánulása a közös emberiségi öntudatnak, melynek eszméit a zsidóságnak rejtélyes történelmi rendeltetés útjain mindig szolgálnia kellett. Ha szabadok vagyunk, mint saját hazánk polgárai, ime vannak üldözött és letiport hitsorsosaink, kikért a szabadság és jog zászlaját magasan föl kell emelnünk. Épp a francia zsidók, mikor nem ünnepezték nyilvánosan felszabadításuk százéves fordulóját, csak arról tettek tanuságot, hogy a forradalom eszméiért nekik a küzdő hivatást folytatniok kell. Azt az igazságot, melyet elmúlt századokban a rabszolgaság szenvedéseivel tettek termékenynyé, most a szabadság áldásai között hősiek odaadással kell tovább terjeszteniök. Így rendelte ezt az igazság istene.

Mezei Ernő.

A kiseneffi apostol Budapesten.

Mit gondolsz, nyájas és kevésbé nyájas olvasó, ki mondhatja magát joggal legboldogtalanabbnak — Muszkaországban? Természetes, hogy ki nem találod, mert különben nem tenném föl a kérdést. De lássuk csak mégis, kire gondolsz? A czárra tán, kinél irigylendőbb a rabszolga, mert százmillió alattvalónak e min-

Engesztelő napon.

— Héberből —

*Ki adjon szárnyat csüggedő szívemnek,
Hogy a magasba törjön sóhajom?
Oh csalfa ábránd! hiába kereslek,
Egyellen társam te vagy, fájdalom!
Sehol a földön nyugtot nem találok,
Nyomomba lép a véresszemű átok;
És amit érzek, ki nem mondhatom —
Oh irgalom, oh irgalom!*

*Mivel takarjam homlokom redőit,
Hová rejtsém kigyulladt arczomat?
Abol kigyók is nyelvüket rám ölték:
A porhanyós föld társul nem fogad.
A barlang éje nem nyújt menedéket,
Reám szakadnak mindenütt a bércek ...
Sehol a földön meg nem nyughatom —
Oh irgalom, oh irgalom!*

*Ha csapdosó hullám ölébe zárna,
Ha a vihar felkapná testemet:
Oh jaj! a tenger sziklás partra hányna
S örvénybe dobna zugó fergeleg.*

*Ézerszer jaj, a vétkező szívének!
Lángpallosával megjő az ítélet.
Kürtjétől reszket már a völgy, balom —
Oh irgalom, oh irgalom!*

*Borzadva várlak, oh, örök ítélet!
Jöttödre keblem lázasan zihál;
Tied a hatalom, tied az élet!
S kezédbe' van a szomorú halál.
A jövő titkos méhíbe ki láthat,
Jós szellemet ki adhat a világnak?
Ma bölcső, holnap jeltelen balom —
Oh irgalom, oh irgalom!*

*Vezeklő szívvel ide menekültem,
Oh szent csarnok, add vissza nyugtalmat;
Kik áldozatot hordanak szívükben,
Esengve várják, hogy te befogadd,
Oh földjének be szárnyaid s ne égjen
Pirosra gyulladt arczomon a szégyen!
Az élet úgy is, úgy is fáj nagyon . . .
Oh irgalom, oh irgalom!*

Makai Emil.

denható és korlátlan ura tulajdonképpen rabszolgának a rabszolgája? Lehet az is, hogy az éhínség kinja alatt összeroskadó muszka parasztra gondolsz, kinek a számára összegyűjtött gabnát ellopja a szétosztással megbízott becsületes tisztviselői kar, hogy fele áron eladja a nem kevésbé becsületes, gabnával uzsoráskodó igazhitűnek. Vagy tán a veszedelmes gondolatait örökké féltő, ezer leskelődő kém környezte, életével mint labdával játszó nihilista lebeg szemeid előtt? Vagy a zsidót választottad tán, kit, miután a hatóságok apróbb-nagyobb zsarnokai kiszipolyoztak, tönkretettek, családostul vasrácsos ketreczbe dugnak és hónapokon át mint vadállatot korbácsos traktálnak, mindaddig míg teljes a szám a ketrecz megtömésére, melyet aztán állomásról állomásra visznek, míg végre eljutnak oda, hol a szerencsétlen (ha éhen halni nem akar) éppenséggel meg nem maradhat és akarva nem akarva kivándorolnia kell a bizonytalan jövőbe, a bizonyos nyomorba? — Nem, drága olvasó; sem a zsidó, sem a nihilista, sem az éhínséges paraszt, sem a csár, sőt mindnyájan összevéve sem olyan boldogtalanok most nagy Muszkaországban, mint — a zsidó hittérítő.

Mert Muszkaországban — mint hajdan Frankonban sólymokra kitanított sólymokkal és Indiában még ma is elefántokra kitanított elefántokkal — zsidókra kitanított zsidókkal vadásznak a nagyon jámbor hittérítő társaságok. Leirhatatlan a szegény muszka zsidó nyomora, de azért nem hallgatott a térítők csábító ígéreteire, az eléje varázsolt fényes kilátá-

sokra és a lélekkufárok nem egyszer inzultusnak, sőt a megveretésnek tették ki magukat, ha ajánlataikkal nagyon is feltölték magukat. Nem sok, de több eredményt, mint a keresztény térítők, értek el a később alkalmazott zsidó térítők. A nagy összegek árán e célra megvásárolt zsidó a nálunk alig elképzelhető szegénységben nyomorgó testvérhez könnyen hozzáférhetett, gyanút nem keltett és beszélhetett vele az ő sajátos nyelvén, még sajátosabb eszejárása szerint. A térítés »szent« művét mindazonáltal legkevésbé sem koronázta fényes siker, mignem fellépett a kisenefi apostol és megtalálta a dolog nyitját.

Rabbinovits József — ez a próféta neve — az elképzelhető legfurfangosabb térítési rendszert találta fel és erről kis próbát mutatott be a héten az angol missionárius-társaságnak budapesti (hold-utcza) telepén.

Kezdetben, mielőtt még községre, hatalomra tett volna szert, így szólt kiszemelt obiectumához: Briderleben, — Rabinovits mestere a muszka-lengyel zsargonnak, melyen Budapesten is szónokolt egy nagy, de egyetlen szavát sem értő keresztény gyülekezet előtt — Briderleben, megmaradsz zsidónak, sőt szoba sem állok veled, ha fel akarnád adni ősi hitünket; kikeresztelkedned a világért sem szabad, hanem el kell hódítanunk a keresztényektől az ő legfőbb erejüket, ami tulajdonképpen a mienk, vissza kell tölük hódítanunk Jézust. Nem kell tenned mást, mint azt mondanod, hogy vallásunkba, melynek persze hivi maradjunk, befogadjuk Jisaj Hanóczri-t, (a naza-

Neila.

(Jomkippur esti záróima.)

*A könnyem árja már apadt,
Rezgő szavam fáradt, akadt —
Susogva kél lehelletem,
Uram királyom! légy velem,
Oh légy velem!*

*Az alkonyot távozní ínt,
Hűs esti szellő meglegyínt,
De ingó térdem vesztegel,
Szavam még mindig esdekel,
Még esdekel.*

*Örökkön élő! életért!
Oh lét ura! egy új létért!
Vezesse tollad kérelnem —
Életre ird az életem!
Én életem!*

*Ne marjon bí, ne üzzön baj!
A házamban ne hallszék jaj:*

*S ha bezárod szent könyvedet,
Békességgel pecsételd meg!
Pecsételd meg!*

*A könnyem árja már apadt,
Rezgő szavam fáradt, akadt —
Susogva kél lehelletem,
Uram, királyom! légy velem!
Oh légy velem!*

Kiss Arnold.

Aki zsidónak hazudja magát.

Kedves, jó szerkesztő ur!

Panaszszal kopogtatok ajtaján. Kérem, hallgasson meg. Majd az clején kezdem.

*

Szegény, jámbor zsidó vagyok. Jobbról balra vetem a bötüt, szeretem a libák mellét s hetenként legalább háromszor rakom fel a szíjjakat. Hogy jobban megértsen, megsugom, hogy megnősültem nemrégiben. Igenis nem Régiben — ez testvére a feleségemnek — hanem Szá-

rethbeli Jézust) és megszűnik rettenetes nyomorod, nem bannak veled rozszabbul, mint az ebbel és becsüléssel, szeretettel fognak fogadni mindenütt. — És ha erre azt kérdezte a jámbor »Briderleben«, hogy tulajdonképpen mi is az, mit neki Jézus felől hinnie kell, anélkül, hogy megszűnnék zsidónak lenni, anélkül, hogy kikeresztelkedék: Rabinovits kezébe nyomott egy általa zsargonban szerkesztett könyvecskét, melyet a medium szorgalmasan kezdett olvasni, Rabinovits meg, az élő magyarázó mindennapi vendég lett az így megajándékozott és munkába vett ember házában, zsebében pedig ott volt Pobiedonosceff, a pétervári legfőbb zsinat procuratorának és a csár legbensőbb barátjának és volt nevelőjének levele, mely felszabadulást (zsidóknak szóló kivételes törvények alól) és egyenjogusítást helyez kilátásba mindazoknak, kik Rabinovitshoz csatlakoznak, és Rabinovits zsebéből nemcsak ez a levél, de más egyéb is kikandikált, — és meg egy lökés, még egy rábeszélő szó és kész volt az új hívő.

1885-ben Rabinovitsnak már 500, egész Muszkaországból Kisenefre sereglett, többnyire kétes jellemű, existencia nélküli emberekből álló községe volt, melynek rabbija, pópája maga az alapító lett, amely állásában a kormány megerősítette, községét pedig »Uj Izrael keresztény községe« név alatt elismerte és támogatását a hatóságoknak megparancsolta. Rabinovits ekkor levetette az álarcot és családjával és 45 tanítványával együtt egyszerre felvette a keresztiséget. A kormány támogatásával még ugyanaz évben díszes

zsinagóga-egyházat építtetett, melyet már mint megkeresztelt zsidó avatott fel. Hívei közül akkor számosan vonultak volna vissza, ha a kormány rendelete ezt szigorúan meg nem tiltotta volna, másrészt azonban támadtak fanatikus apostolai »Keresztény-Izraelnek« és épp azok sorából, kik hajdan fanatikus chaszidok, csodarabbi-imádók voltak.

Kiseneften magában, hol Rabinovits azelőtt mint ügyvéd (?) működött (ő maga legalább ezt mondotta e sorok írójának) és ahol közel 50.000 zsidó lakik, Uj-Izrael csak kevés hívőre talált. Tudták, hogy Rabinovits a hittérítők szolgálatában áll és hogy a zsidóságnak bevitele az új egyházba nem egyéb szédelgésnél, hogy könnyebben lépze mehessenek, kik lelkiismeretüket megnyugtani a karják. A sok idegen ingyenélő azonban annál kellemetlenebbé vált az ottani zsidóságra nézve. A jövevények, kik a hitközség iránt semminemű tekintettel nem voltak, vele szemben inkább kihívólag viselkedtek. Behatoltak a zsinagógákba és a zsidó istentiszteletet nyilvános gúny tárgyává tették (mint tette ezt Rabinovits maga is az e héten Budapesten tartott előadása alkalmából) mi egy ízben veres összeütközésre vezetett és amelyből Rabinovits azt a hasznot húzta, hogy a hírt terjesztette, miszerint a zsidók megrohanták és megölték. (Olvasóink tán még emlékeznek e hirre, mely 5 év előtt a világ összes lapjait bejárta.) A zsidóknak volt eszük, hogy az új apostolból martyrt ne csináljanak.

Rabinovits, kit én f. hó 7-én két órán át vele

ikámban annyi a kedvesség, hogy majd megeszem. Azok előtt, kiknek a vörös haj, pisze orr meg kissé szeplős arc tetszeni tud, feleségem pláne határozott szépség. Kár, hogy csak huszonkét foga van, mert ugyanannyi százast adott vele az apósom, kinek már huszonkét foga sincs, hanem van egy áldott felesége, már t. i. az én anyósom, ki egyébként nem csinál kellemetlenséget — mert az én jó házi orvosom eltiltotta — a beszédétől — s így egész napon át csak sóhajtozik meg az imádságos könyvét forgatja.

De, hogy a dologra térjek, bizony az én Szálikám derék egy asszony. Egyéb igénye nem volt a lakodalom után, mint egy ternóruha meg egy ujmódú palacsintasütő. A pesti vásárra ígértem mindakettőt, mert akkorra halasztottam a nászutazásomat, melynél egy kis üzleti bevásárlást is akartam eszközölni, vagyis más szóval a gyönyörködötöt a hasznossal akartam összekötni, mint Bórek apó szokta mondani, mikor a feleségét verte.

Végre itt voltam a fővárosban. Minthogy nászutazás-számba ment a feljövetelem, a Szálikámot otthon hagytam (még valami baja lehet ebben a nagy, tolongós, nagyvárosban), de a pénzt azt magammal hoztam. Bár azt hagytam volna otthon s a Szálikámot hoztam volna inkább magammal, mert ellopták tőlem, amit magammal

hoztam: pénzemet. Pedig négy vég sífont, három vég valódi rumburgit meg egy ternóruhát egy palacsintasütővel kellett volna azon vásárolnom.

De hát úgy volt megírva a sors bibliájában, hogy mihelyt fölérkezem, ránduljak ki a ligetbe, honnan visszajövetkor lopják el a pénzemet. De úgy kell nekem! Mi keresni valóm volt nekem a ligetben? Talán szabad levegőt szivni? Minek nekem a szabad levegő? És ha már kirándultam, minek rándultam be — villamos vasuton, melyen több a zsebtolvaj, mint a becsületes pasaszér.

Valami »inszky« végű (alighanem Wesselényi vagy Podmaniczky) utcasarkon valaki minden előleges engedelmekérés nélkül hirtelen belenyúl a zsebembe, kirántja a tárczámot s továbbítja egy másodíknak, az meg egy harmadíknak, ki már nem is volt a vasuton. Én az ismeretes módon segítségért kiabáltam, mire le akartak dobni a kocsiról. Végre mikor már látták, hogy nem vagyok megbolondulva, elhitték a dolgot és egyhangúlag sajnáltak. Minthogy egy másik is segítségért kezdett kiabálni, kinek nem égett a háza, őt gyanúsítottam s fülénél fogva nyakoncsiptem, óvatosan leemeltem a kocsiról s vittem egy rendőrhöz. De az azt mondta, hogy neki chez semmi köze, neki arra kell vigyázni, hogy

folytatott lársalgás alatt rendkívüli ravasz embernek ismertem meg és ki elért eredményeit éppen annak köszönheti, hogy a zsidóságot, legalább a muszka zsidóságot és ennek különösen alsó rétegeit alaposan ismeri, az utolsó időben éppen ebben csalódott szörnyű mód. Mikor ugyanis a még folyton tartó muszka zsidóüldözések oly rettenetes mérveket öltöttek, Rabinovits azt hitte, hogy az ő szüretje tulajdonképpen csak most fog bekövetkezni. Még azzal a kilátással is kecsegtette magát, hogy egész községek térnek majd az általa alapított, még mindig zsidónak nevezett hitre, melyeknek aztán ő lenne a pápája. Mennyire csalódott! Az utolsó évben községe egyetlen taggal sem szaporodott, akik »munkában« voltak, iszonyattal dobták el maguktól az új tanokat, az új tagok megszöktek és a régi sorai is ritkultak. Inogni kezdett az egész mesterséges épület. Az apostol maga szökött, ha zsidóval találkozott. »Áruló!« ezt kiáltották feléje »ez az nagy keresztényi szeretet, melylyel bennünket csábítottál? Hisz azok is hiszik Jézust, kik most bennünket szétmarczangolnak, mintha dühös ebek volnánk!« és a kivándorló családok is, mielőtt elhagyták otthonukat, ellátogattak az apostolhoz, körülvették és beszéltek neki a nagy szeretetről, mely a Jézusban hívők szívében fakad, egészen úgy, ahogy ő beszélt, mikor az új hitre csábította őket. És az apostol nem tudott mit mondani, nem volt maradása a városban, saját templomában sem, melynek falain veszedelmes repedések mutatkoztak, jónak látta ezért családjával együtt kisé Magyarországra rándulni, hogy

az omnibuszlovak el ne dőljenek. Igaza lehet — gondoltam s mentem tovább a főkapitányság felé.

A karomra fűzött tolvaj utközben folyton a lelkemre beszélt, hogy megtéríti a kárt, csak ereszszem szabadon Nem használt. Keményen tartottam magamat is meg a tolvaj urat is. Ekkor az én tolvajom más húrokat kezdett pöngetni.

— A nösságos ór is von ejd izrálit, én is von ejd izrálit, minek külljön kethü izrálitnak türvényg elébe álloni? Bacsásson el, udjis nemsokára itt lesz a »jamkiper« s az isten is elbucsátja mogátul a böneit . . . Nösságos ór, lazen ze mich evék . . .

Én azonban minden hitrokoni irgalmat félretéve, vittem be irgalmatlanul a főkapitánysághoz, hol úgy fogadták mint régi ismerőst. Az inspekziós tiszt örömkönyvet hullatott, Megölelt, megcsókolt bennünket.

— Hozta Isten kedves Gyurgyik — Kasselik — Novotny — Schlésinger úr! Hol volt ily soká? Tán külföldön? Már *lizenbá om év* óta keressük . . . Nagyon örvendek a viszontlátásnak . . .

— De én nem — gondolhatta Gyurgyik — Kasselik — Novotny — Schlesinger ur.

Tehát egy ilyen régi czimeres gazembert köszönhet nekem a rendőrség. No ezért bizonyára visszakapom

lanainak itt keressen új talajt. A hittérítők itteni gyarmata (tán abban a reményben, hogy itt is támaszthat egy »új-izraelita« kikközséget) nagy örömmel nyitotta meg Rabinovits számára holdutezai iskolájának disztermét, hol a muszka vendég f. hó 6-án este megtartotta előadását.

*

Hogy milyen volt ez az előadás, azt én leírni nem tudom, de referálok róla, a képet alkossd meg tenmagad, kedves olvasó, és ha elég merész a fantáziád, tán meg is közelíti a valót.

A termet közel háromszáz ember töltötte meg. A hallgatók nagyobb részét asszonyok és leányok képezték, (a fővárosi anglikán község női tagjai) kik egyszersmind a kárt is képviselték, mely időközönként vallásos énekeket adott elő, A férfihallgatóság a község papjaiból, a téritőiskola tanítóiból, néhány protestans theologusból, vagy 20 zsidóból és egy csapat, a társaság szolgálatában álló kikeresztelkedett zsidóból állott. Az előadó asztala mellett két férfi ült: egy kimondhatatlanul csupasz ábrázatu, apró fejű, szikár és sovány pap, kiben reverend Moodi-t, a társaság szent hitszónokát ismertük fel; mellette egy zömök termetű, széles vállu, jól hizott, tömött, ősz szakállu, hatalmas és teljesen kopasz koponyájú, modern polgári öltözetű ur: az est hőse, a Muszkarozságból vendégszereplésre jött Rabinovits József. Az apostol külseje határozottan jó benyomást tesz és ha folyton ég felé nem meresztené mélyen fekvő, apró, szürke szemeit, az ember mind-

a pénzemet már *találási jutalom* fejében is, De hiu ábránd volt A vallatásnál ugyan kisült, hogy a pénzemet csakugyan ő lopta el, de azért nem kaptam vissza. De még egyéb is kisült, szinte szégyelem kimondani, az t. i., hogy ő kelme nem is »von ejd izrálit« hanem *közönséges katolikus*.

Hogy akart becsapni a gazember! . . .

Már most a kedves szerkesztő ur szívességéből vidéki atyámfiához fordulok őszinte, bölcs tanácscsal.

Először: Ha nászutazóba mennek, a pénz helyett inkább a feleségüket vigyék magukkal.

Másodszor: Ha villamos vasutra ülnek, gombolkoznak be állig s vigyázzanak a pénzükre.

Harmadszor: Ne higyjék el minden jött-mentnek, hogy ő zsidó, még ezt *legalább* is »czidakli«-val be nem igazolja, mert vannak ám még Budapesten római katolikusok is . . . és ha mégis bebizonyosodik, hogy a tolvaj, ki pénzüket ellopta zsidó, akkor meg éppenséggel ne bocsássák szabadon, mert, ha már zsidó, legyen legalább becsületes ember a semmirevaló.

A szerkesztő ur szívességét megköszönve, tiszteltem a kedves családját is. Erőt, egészséget kíván Agárszó-Szent-Jánosról honfitársi és hitrokoni üdvözlettel

Le-Vay.

járt első látása után nemével a bizalomnak telnék el iránta. Elég egyhangu, de annál hosszabb ének után, Moodi ur csokolni való roszt németiséggel (pedig a társaság állítólag azért tette őt Budapestre, mert rosszul tud — angolul) hálát mondott Istennek, hogy elküldte ide az ő szent lelke által ihletett szolgáját, hogy tanúságot tegyen az ő (Istennek) fiáról Izraelnek. Figyeljenek hát a szent ígére, minek Rabinovits ur azonnal lesz a hirdetője.

Figyelt is a hallgatóság, figyelt a legmegfeszítettebb figyelemmel, maga reverend Moodi nyitott szájjal (és ez nem metafora, hanem hü leírás) bámult az előadóra, hallott ő is, hallott a közönség is teljes 2 óra hosszáig, de érteni, *nem értett biz szegény semmi, sem a reverend, sem a közönsége.* Hogy miért nem, azt ime illusztrálom jegyzőkönyvembe lekapott néhány mondattal: »Ni memz:eder den Recep, leigen ader nis in kesenye, najert inem nefes aran* még a legerthetőbb passusainak egyike volt. Asszonyok és leányok a férfiakra bámultak, talán ők értik az ehez hasonlót soha sem hallottat; pedig a férfiak szegények ugyanannyit értettek belőle és majd hogy kérték nem harapták ajkukat, hogy hangos nevetésbe ki ne törjenek, mikor a szónok roppant heves kézmozdulatok közt a furcsánál furcsább kitételeket kedvteléssel ismételtette, szeretettel czirógatta: »Itlecher Jid, itlecher Jid, awade itlecher Jid, take itlecher Jid a mizn mechabed hakofe . . . .«** Hátam mögött egy pirosajku leányka kíváncsian kérdezte mamájától, hogy vajjon mit is jelent az az »itt lekerjid?«

Soha e terem ilyen beszédet, soha e gyülekezet ilyen kifakadásokat nem hallott. Rabinovits ur ugyanis a legeslegundokabb muszka-lengyel zsidó zsargonban gyalázta a zsidó vallást és dicsőítette Jézust és az új testamentumot. Amennyiben a hallgatóságot áttekin tettem, meg voltam győződve, hogy a nemzsidó közönség az előadásból éppenséggel semmit sem értett, de a zsidók és a volt zsidók is a szörnyű zagyvaléknak csak a legkisebb részét fogták fel és csak a héberül tudók értették meg az előadás héber részét, azaz az előadás felét. Megérdemelte az itteni léritő-társaság, hogy a muszka szédelgő annyira csuffá tegye, ha ő ilyen egyének nyilvános előadásaira aspirál. E sorok írójának (merem állítani, az egyetlen, ki az előadást teljesen megértette) erős meggyőződése, hogy ha a társaság jelen volt vezetői megértették volna az előadásnak csak egy részét is, nem engedték volna, hogy Rabinovits beszédét befejezze. Mert az a legszemérmelenebb gnúyját és gyalázását tartalmazta a zsidó vallásnak, a zsidók istentiszteletének, ünnepeinek, szertartásainak.

* Németül a mondat így hangzanék: »So nimm das Rezept, gib es jedoch nicht in die Tasche, sondern deiner Seele.

** Németül: Jeder Jude, ja jeder Jude, gewiss jeder Jude, so ist's, jeder Jude, den man mit dem Tragen der Thorarolle (hakkofoh) beehrt . . . .«

»Iach bin a Jid*« ismételtette számtalanszor előadása közben, ami azonban nem akadályozta kijelenteni azt, hogy »szi noch wenig czuresz, metcze dakitsen, kedaj zei zallen mámen zán anem Jisaj**)

Hallottunk aztán ismeretes hangokat, ha mindjárt egészen más kürtből jöttek, és máshová céloztak. Hallottuk a kijelentést, hogy egyedül ők, már t. i. Rabinovits és az ő hivei valódi zsidók; akik el nem ismerik az ő tanait, nem az igazi Izraelnek fiai, (mintha csak Reich Ignácznak kijelentését hallanók, mikor hirdeti, hogy »a neologok a zsidóságtól elszakadt idegen felekezet«) s erre elolvasta Mózes bucsujának (Mózes 5. könyvének 32. fejezete) *héber szövegét.* És miután minden mondatnak a nyakát külön-külön kétszer háromszor kitekerte, kimagyarázta belőle Jézust, saját magát (Rabinovitsot) és az ő községét, végül azt is, hogy a zsidók a legszörnyűbb elnyomásnak prédájává kell, hogy legyenek mindenütt, míg az ő (Rabinovits) tanainak meg nem hódolnak.

Előadása befejeztével egy kis meglepetésben részesült. A hallgatók közül egy borotvált arcú és kipödört bajuszu ur közeledett Rabinovits felé és tiszta bibliai héber nyelven így szólt hozzája: »Sok proféczia megvalósulását találtad te ma, uram, előadásod közben; engedelmeddel én is találtam egyet.« — »Ah, ah,« szólt örvendve Rabinovits »te őseink szent nyelvén beszélsz«; ez szép, engedd, hogy szivből üdvözöljelek. (Rabinovits felelete szintén héberül volt adva; szava hallatára a már távozó félben levő közönség megállott és végig hallgatta az általa persze szintén nem értett párbeszédet) »mondj uram, milyen proféciát láttál te ma megvalósulni?« »»Rombolóid, pusztítóid saját kebeledből fognak eredni, ezt a proféciát láttam megvalósulni.« — Rabinovitsot, ki hihetőleg hízogó nyilatkozatot várt, e szavak láthatólag igen kellemetlenül meglepték, de hamar összeszedte magát, kezét szívére tette és esküdözött, hogy ő a zsidóság nagy jötevője, és ide is azért jött, hogy boldogítsa az itteni Izraelt. »Ide jöttél« szólt a bajuszos, »hogy gúnyt üzzél vallásunkból, mi neked is vallásod volt, hogy megbecstelenítsed a saját apádat.« »»Apámnak azt mondom, nem láttam, testvériemnek, nem ismerlek benneteket.« válaszolt Rabinovits egy bibliai verssel, de a bajuszos folytatta folyékony héberséggel »ide jöttél, hogy ellenünk igazsd keresztény testvéreinket, kiket mi szeretünk és becsülünk, és akik téged, ha megismerik gonosz mesterségedet, ép úgy fognak megvetni, mint mi.«

Rabinovits, ki beszédében a türelmes szentet adta, perczről perczre izgatottabbá lett. Kezével hevesen intett »Lechu, lechu, ledarkechem, ani lo koroszi eszehem«, (menjetelek, menjetelek én nem hivtalak ben-

*) Ich bin ein Jude

***) Noch zuwenig der Leiden, sie müssen so lange gedrückt werden, bis sie glauben werden an Jesus

neteket); a körülállók bámulva nézték a heveskedést, minek okát nem tudták; a bajszos azonban nem hagyta magát, visszavágott. »Mi még kevésbé hivatunk tégedet közénk, mert azt csak belátod, hogy a dolog bennünket kissé érdekel. Ma rajtam kívül tán senki sem értelte meg beszédedet, jegyezd meg azonban, hogy gonosz izgatásodat hallgatag nem vesszük, mert hála jószágos istenünknek a mi drága hazánk nem Muszkaország.»

(Befejező közlemény a jövő számban.)

Szabolcsi Miksa.

A zsidókérdéshez.

(H.) »Zur Judenfrage« ezímen éppen most jelent meg Münchenben egy füzet, mely 63 oldalon a német irodalom színe-virágának tarka-barka, mindenféle párt-árnyalatu, kisebb-nagyobb nyilatkozataiból állítja össze azt a mozaikot, melyet zsidókérdésnek szokás nevezni. A rendkívül érdekes gyűjtemény kiadóját: Klopfer Ed. Károlyt nem vezette pártállás, s a beérkezett véleményekből nem rostálta ki az egy, vagy más szempontból konkolyos részt. Így hát van benne pro és contra dolog is elég, de az olvasó, ha a füzetet végig olvasván, ölébe ereszti, mégis csak azon tűnődik, hogy hát miért is beszélnek olyan sokat a zsidókérdésről?

A füzetből egyelőre a következő, európai kapacitásoktól eredő véleményeket ismertetjük:

A most grassáló antisemitizmus véleményem szerint a nép betegsége, egészen analog ama majd testi majd szellemi természetű népbetegségekkel, melyek tudvalevőleg meg voltak mindenkor. Az értelmetlen nagy tömeg örül, bogy bűnbakra talált, amelynek vállaira lerakhatja sulyát, kit minden őt terhelő bajért és szenvedésért okoz, nem gondolva meg, hogy eme bűnbaknak elvonásával jobba semmi, ellenben még rosszabbra igen sok válnék. E betegség, miként valamennyi betegség, el fog mulni, anélkül, hogy — mint én hiszem — lényeges következményei maradnának. Mentül kevesebb ügyet vetünk rája, annál jobb; minden erőszakos közbelépés csak kárt okozhatna — tekintve a valóságos kihágásoktól és a közrend ellenes bottlásoktól, melyek a törvény betűje szerint megakadályozandók, illetőleg megbüntethetők.

Darmstadt, 1891. július 23.

Dr. Büchner Lajos.

A zsidó kérdésnek fölvetése korunk gyalázata.
London, 1811. ápril 24.

Blind Károly.

Sok baj terem abból, hogy a szavakat, melyekbe gondolatunkat öntjük, nem definiáljuk.

Ha a zsidó olyan embert jelent, aki a tizparan-

csolat szerint él, nem volna szabad hajszálnak sem meggörbülnie.

Ha uzsorást jelent, nem szolgál rá irgalomra, legyen zsidó, pogány avagy keresztény.

Oxford, 1891. ápril 25.

Dr. Müller Miksa.

A tizenkilencedik század valamennyi meglepődése közül legocsmányabbnak az antisemitizmus tetszik, mert a legmagasztosabbal száll szembe, amit ismerünk: a humanizmussal és az emberiség egyetemes, valóságos haladását igyekszik meggátolni.

Weimar, 1891. szeptember 3.

Keil Róbert.

Keresztény létemre jobb vagyok-e a zsidónál? avagy ha zsidó volnék, rosszabb lennék-e? Hiszen tulajdonegy ember maradok; emberségem, emberi méltóságom, emberszeretetem eszem járásában és cselekedeteimben azonos maradna, ennél fogva az az emberek becsléséhez való jogom is.

Lübeck, 1891. szept. 4.

Ifj. Gaedertz Károly Tivadar.

A fanatikusok által ismét folyamatba tett zsidóüldözés visseaees a középkorba. A szeretet vallása a legnyomorultabb kétszínűséggé változik. A spanyol inquisitívóval a csipővas, rozsdá és máglya járt, de mellettök ott állottak e szavak: Igazságosság, irgalmasság és részvét! Az emberi jogoknak a hitvallásra való tekintet nélkül olyan sok vér árán megvásárolt elismerése, mely nyomról nyomra minden művelt nép törvényeiben kifejezésre jutott, amelyen a modern kultúra békés fejlődése nyugszik, — valamennyi tudatlan szenteskedő kiabálása daczára sem fog kivészni. Jellemző, de nem érthetetlen, hogy manapság a protestans bibliai hit költötte ki a legbuzgóbb és leglelkesebb antisemitákat.

Bern, 1811. május 1.

Dr. Schaffhausen H.

Dr. Geber Ede.

1841—1891.

Rövid, alig két soros táviratban tudatták a napilapok, hogy dr. Geber Ede, a kolozsvári egyetem nyilvános rendes tanára, volt rektora és az orvostudományi kar dékánja a hó 1-én este szívszélhűdésben hirtelen elhunyt. Rövid két sor volt a megemlékezés arról a férfiról, kinek háta mögött harmincz esztendei tudományos buvárlat állott, ki küzdött, nélkülözött, magas tudományos polczra emelkedett s nevét tudományos működése által nemcsak hazájában, hanem a külföldön is ismertté tette. De hát az élet iszapos árja olyan, az értékes, becses, gyorsan elmerül, míg a selejteset, a könnyű dolgokat magával ragadja és a felszinen tartja.

Dr. Geber Edében a hazai orvostudomány egyik jelesét gyászoljuk. De kétszeresen sulyosan érzi a hazai zsidóság a nagy csapást, mert dr. Geber Edével egyik diszét, büszkeségét veszíti el. Ő volt az egyetlen zsidó egyetemi rendes tanár hazánkban, s ki tudja: lesz-e ebben utódja? Mint kiváló bőrgyógyász, nemcsak orvosi működésével, hanem szakirodalmi munkásságával is előkelő helyet foglalt el hazai és a külföldi bőrgyógyászok között. Utolsó perczeig az orvosi tudományok továbbvitelén fáradozott, lelkesen, szakavatottan s ugyszólván tudományos munkássága között lepte meg a halál.

Dr. Geber Ede 1841. november 19-én született Körmenten, Vas megyében. Középiskolai tanulmányait Szombathelyen végezte be; majd Bécsbe került mint orvostanhallgató és mint *Hebra*, *Sigmund* és *Zeissl* tanárok kedveltje, különösen a bőrgyógyászattal és bujakkórral foglalkozott. 1866-ban elnyerte az orvostudori oklevelet s a bécsi Allgemeines Krankenhausba került mint alorvos. Hebra tanár közbenjárására utazási ösztöndíjat kapott az osztrák kormánytól és bejárta a Keletet. Ez utjáról egy nagyobb dolgozatot tett közzé. — Eközben több tudományos dolgozattal is lépett fel, miért is 1873-ban elnyerte Bécsben a magántanárságot. Ugyanez időtáiban a gráci és insbrucki egyetemektől kapott meghívást a tanári székre, de ő inkább engedett *Trefort* Ágoston meghívásának, ki őt — a bécsi neves bőrgyógyászok ajánlatára — 1874-ben a kolozsvári egyetem rendkívüli tanárává nevezte ki. Ez időtáiban nőül vette dr. Graner Mihály zalamegyei elhunyt főorvos leányát, Hedviget, kivel boldog családi életet élt. E házasságból három gyermek maradt hátra 1879-be. Ő felsége a kolozsvári egyetemen a bőrgyógyászat rendes tanárává nevezte ki, azóta ott működött, s kiváló tudományoságát úgy gyakorlatilag, valamint elméletileg bebizonyította. 1887-ben az egyetem rektori méltóságát nyerte el, s az idei tanévben ő volt az orvosi kar dékánja. Dolgozatai főképen az *Archiv für Dermatologie und Syph*, továbbá az *Archiv für klinische Medicin* és a *Wiener medicinische Presse* hasábjain láttak napvilágot.

Még e hó elsején délután hallgatóinak kik tanárukon odaadó szeretettel csüngtek, előadást tartott s e 10 $\frac{1}{2}$ órakor egy hirtelenül fellépett szívszélhűdés véget vetett tevékeny, hasznos életének. Temetése e hó 4-én ment végbe a kolozsvári közönség impozáns részvétele mellett, kik közt *Galgóczy* és *Hild* altábornagyok, az egész egyetemi tanári kar, a tisztikar, a város hivatalnokai és az egyetemi ifjuság zászlósan jelantek meg. Beszédet dr. *Eisler* Mátyás rabbi mondott a sirjánál és az egyetem nevében dr. *David* Leo prodékán s még egy egyetemi hallgató bucsuzott el tőle. Az elhunytban budai *Goldberger* Róbert és dr. *Graner* Adolf zalaezerszegi városi főorvos sógorát veszítte el az orvosi tudomány pedig egyik nagy tudományu, szorgalmas, jeles bajnokát siratja benne. Legyen áldás emlékezetén!

Dr. Feleki Sándor.

A devecseri izr. templom és iskola felavatásáról

írja levelezőnk, hogy az szept hó 29-én nagy fénynyel ment végbe. A felavató szónok, dr. *Fischer* Gyula, győri főrabbi elé Kis-Czellre 7 tagu bizottságot küldtek. Délután 5 órakor kezdődött az ünnepélyes actus, melyben a városi hatóság és képviselőtestület, a járás és szolgabíró, *Esterházy* gróf tisztikara, *Derdák* Lőrincz plébános, Veszprémből dr. *Sándorffy*, *Krausz* Jakab hitk. alelnök, *Weisz* Jakab, *Schwartz* Antal, *Becske* Aladár képviselő testületi tagok, *Csabrendekről*, *Jánosházáról*, *Tapolczáról* stb. küldöttségek, a helyi intelligencia teljes számban s természetesen a község tagjai is részt vettek.

Mindenekelőtt átvitték a Toráhtat az ideiglenes imaházból a diszes új épületbe, majd a főbejáratnál az építőmester, *Frankl* Károly csinos beszéd kíséretében átadta *Schwartz* Sámuel hitk. elnöknek a templom kulcsát és a »Szeu Seorim« kezdetű zsoltár éneklése után megnyílt főajtón a »Ma tóvuh« rázendítése mellett az ünneplő közönség bevonult a fényesen kivilágított templomba. Ezután *Szepesi* Jakab, hitk. jegyző felolvasta az új istenháza építésének kimerítő történetét. Elmondta, hogy a század elején épült régi zsinagóga az akkori viszonyokhoz mérten készülvén, hovatovább szűknek bizonyult sőt oly rozszantta vált, hogy már évtizedek előtt veszélyeztette a közbiztonságot. Ezért már 1874-ben elhatározta a képviselő-testület egy új templom építését s e célra miniszteri engedéllyel sorsjegyeket is adott ki. A terv azonban az időben kivihető nem volt. 1889-ben a mostani hitk. elnök *Schwartz* Samuel megválasztatván, programjába vette az új templom felépítését, miben őt a képviselő-testület támogatása is elősegítette. Végre a régi templomnak közveszélyes volta miatt való hatósági bezáratása elodázhatlanná tette a szép terv kivitelét, melynek megvalósítására a képviselőtestület, *Schwartz* Sámuel, *Széphegy* Miksa, dr. *Pollák* József, dr. *Königsberger* Kornél, *Mautner* Zsigmond, *Weisz* Mór, *Lázár* Sámuel és *Sonnenfeld* Lipót hitk. tagokból bizottságot küldött ki. E bizottság határozta el, hogy a szalmaviskóban elhelyezett iskolaépületet is ujjal potolják, melynek költségeit, a hitközség viszonyait tekintve, közadakozásból kívánták fedezni. Buzgalmuk kellő méltánylásra is talált. Rövid néhány hó alatt 3000 frt volt együtt, melyhez *Bischitzné* a *Hirsch* br. alapból 300 frttal, a kormány 100 frttal és gróf *Esterházy* Ferencz, a bőkezű devecseri főúr 23,500 fali, 250 járdatéglával, 10,700 cserépszindelyvel stb. járult. Az alapkövet f. márcz. 30-án tették le. De a város polgársága is felekezeti különbség nélkül hozzájárult a zsidó templom építéséhez. A városbíró *Ferenczi* Antal a hitk. elnökkel házról-házra járt a gazdák segélyét kérendő, kik mind készséggel vállalkoztak a munkához, ingyen fuvarozták az építőanyagot és akárhányan adakoztak is. — A felekezeti egyetértésnek ez

igazán megkapó jele tette lehetővé, hogy a szünetlen fáradó építési bizottság a 10,000 frtba került templomot az ünnepek előtt átadhatta hivatásának

A templomépités történetének felolvasása után a hitk. elnök helyére illesztette a zárkövet s erre következett az ünnepély fénypontja, dr. Fischer Gyula győri főrabbi avató beszéde. Alapigéje »Bészbész tefillah jikkóré lechol hoanim« volt, melyből kiindulva nagy lelkesedéssel és szónoki tüzzel fejtegette, hogy a zsidó vallás a szeretet vallása. Megkapó példákkal illusztrálta továbbá az imádkozás szükségét, s buzdította a híveket a templom felkeresésére. Végül imát mondott az uralkodóért, a hazáért a kormányért, a hitközségért, a város minden polgáráért, az adakozókért és a vendégekért. A beszéd hatásáról, úgy írja levelezőnk, nem csak a község tagjai, hanem az avatás keresztény vendégei is még napok multán is elragadtatással beszéltek. Este az emlékezetes ünnepet a képviselő-testület által rendezett lakomával fejezték be, mely sok szép felköszöntő elmondására adott alkalmat.

Ros-Hassono -- M... ron.

Igen tisztelt szerkesztő ur!

Miként az írásomról láthatja, nem vagyok penna-forgató ember; így — teljesen büntelen, előéletü lévén — igen tisztelt szerkesztő ur hitelt adhat szavaimnak és nem fogja meglepni, ha jámbor együgyűségemben azt kérdelem: mi célja van az istentiszteletnek Isten tisztelete nélkül?

Mert A% alatt mellékelt illetőségi-erkölcsi bizonyítványomból láthatja, Emesz-i lakos és izraelita vallású vagyok; az újévi ünnepet méltó megünneplésére a zászlóügyben hosszú orrt kapott főszoigabirójáról híres M—rra mentem, mivelhogy ottan jámbor zsidók lakoznak, akik — saját szavahihető állításuk szerint — a talmudban, sőt a kabalában nagy jártassággal bírnak, meg aztán a pap is jó ismerősöm, hát csak mondom, oda megyek

Olyan nagyon meg voltam indulva, mikor a fényesen kivilágított templomba léptem; sőt még sirtam is, mert kérem, ezt gyermekkorom óta mindig így láttam, tehát valószínűleg »mineg« (Tetszik érteni, mit tesz ez!) Az első este egész megnyugodással tértem haza, megelégedve a templommal, pappal, kántorral, meg a tolongással is, s biztosra vettem, hogy a jövő évi termésemet nem veri el a jég.

Hanem hát mik a gyarló ember gondolatai? Másnap szintén templomban voltam, végig hallgattam pap uram-ismerősöm prédikációját, sirtam is, mikor odadörögte a hiveinek, hogy »porból lettél, porrá léssz, ember, térj magadba«, hanem, hogy hivei annyira magukba térjenek, még sem hittem volna. —

Mikor a prédikációnak, meg a sok »Jasche Keuach«-nak (hiszen tetszik tudni, mit tesz ez!) vége volt, átvette a szót a »m... ri függetlenségi kör«. Ezt már nem tetszik tudni, mit tesz? Hát kérem, hogy is fejezzem ki

magam elegánsan, hát — hát — az — asszony-templom.

Nem tudom, valami asszonymnak volt-e új kalapja, vagy valamelyiknek a »jontew«-pecsenyéje égett el tegnap, de szörnyen értekeztek, és sehogy se akartak az elnökkel barátságosan fuzionálni, aki verte mind a két kezével a padot, hogy csend legyen; utóvégre felküldték a »samesz«-t, hogy végezze ő el Herkules 13-ik munkáját; egyszerűen kidobattott és így a »m... ri függetlenségi kör« diadala a t. imaházban teljes volt és maradt.

Igen tisztelt szerkesztő ur! Emesz-en papirt nem kapni s az enyim elfogyott; így hát csak egész röviden azt kérdelem: ha a templomban újságot olvasnak, ha a templomban »snuptabak«-ot osztogatnak, ha a templomban hangosan diskurálnak és veszekesznek, ha a templomban fiatal emberek »machzor«-ra lehelt csókokat dobogatnak a lányoknak, ha a templomban nincs Isten tisztelete: minek akkor istentisztelet?

Különbönb pedig alkalmatlankodásomért bocsánatot kérve, maradok

Emesz, a teremtés 5652. évében

kész hive és tisztelője

Merengő Boldizsár.

ARNSTEINER ÚR HÁZTÜZNÉZŐBEN.

Elbeszélés.

(17)

Írta: **KOMPERT LIPÓT.**

A laz borzogása kétszeres erővel vette munkába Arnsteinert; mihelyt tényleg is belépett a »fáradjon odá«-hoz vezető fasorba. Lassu, vont lépéssel haladt el az első fák előtt, melyekre egytől egyig felve pislantott, mintha attól tartott volna, hogy titkát elárulják. Ha még azonfelül suttogtak is volna, már ahogy az éjjente nemesak a poéták szerint szokásuk, akkor a tanító az ő hangulata szerint magyarázta volna a természet beszédét. Hanem hát egyetlen levélke sem mozdult, és az a nagy némaság rettenetes beszédességgel szólt a tanítónak különben is szorongó lelkéhez. Azok a magas sudaras fenyük olybá tetszettek neki, mint egy egész armádia néma bíró, hogy rajta, aki nagy gonoszság elkövetésének küszöbén állott, már előre is meghozzák kárhoztató ítéletüket.

Egyszerre valamelyik szokatlanul vastagabb fenyü mögül feléje esendült egy kiáltás, mely mint valami jeges áram állt be minden izében:

— Leánycsábító!

Arnsteiner mindamellett senkit sem látott a fa mögött. A saját lelkében fakadó rettenetes kiáltás: rossz lelkiismerete jutott szóhoz és úgy tetszett neki, mintha a természet élettelen lényei mind visszahangoztatnák azt, ami a saját lelkében történt.

Hasztalan sietette meg a lépteit; a fák mintha összehajoltak volna, mintha összehajlították volna sudaraikat és mintha utját szegték volna. Jobbról-balról alulról-felülről szinte mindmegannyi hangot hallott, melyek mintha felszólították volna, hogy mielőtt újra emberek közé kerül, vezekelje le bűnét. Nemcsak a »leánycsábító«, hanem egyéb, a közerkölcsösségekben súlyos beszámítás alá eső szavak hallatszottak fülébe, mint: »orvvadász«, »egoista«. Különösen ez utóbbi volt reá ellenállhatlan hatással. Winterfeld »Lajos pénze, a gazdag »parti« volt az, ami őt elcsábította és kiforgatta igazi lényéből. Ha soha, de ez alkalommal a világ joggal tör valaki fölött pácát; a világnak háromszorosan is el kellett őt ítélnie. Mert mióta a világ világ, soha, de soha sem eshetett olyasmi, hogy egy tanító, akinek neve szerint morált és erkölcsöt kell tanítania és ebben mindenkinek példányképpül szolgálnia, hogy egy Arnsteiner Gyula, akinek a legsötétebb irigység és a legocsmányább kicsinyeskedés sem tudott bünt lobbantani a szemére: mégis azon gyanuban szenvedett, hogy egy fiatal leányt elbolondított, és néhány ezer forint miatt elszakasztott az apai háztól. Piha, Arnsteiner Gyula tanár ur! hogy te csak harminczhat esztendőskorodban tudtál hütlenné lenni azon elveidhez, melyeket tizenhat éves tanítókodásod folyamán egyetlen pillanatban sem tagadtál meg.

A szerencsétlen Arnsteinerre beesett, borzadástkeltő szemmel nézett az a kilátás, hogy többé nem fog tanító lehetni. Ki meri majd reábizni gyerekeit? Ki taníttat oly emberrel, akit a leányrablás vádjával illetnek? És hogy ezt a vádat neki a szemébe fogják vágni, hogy nem lesz, ki kétségbe vonná, miszerint Winterfeld Szidonia az ő szenvedélyének áldozta: ezt a legostobább ember is be fogja látni. Arnsteiner Gyula e pereztől fogva nem maradhat többé tanár; önmaga fosztotta meg magát méltóságától; megbecsületlenülve, erejétől megfosztva, miként Sámson elvakult szemmel, úgy állt a világ előtt!

De ha nem fog tanár lehetni, mi lesz azután? — A világ eltűnt előle; zavaros körtánczban forogtak előtte a tárgyak, köröskörül minden kiroppanni látszott sarkaiból, nemesak az ég csillagai meg a föld, hanem a tulajdon gondolatai is. Feje fájt, szívéből minden vére oda iramlott. Szepegve, egyetlen mozdulatra sem képesen, megtört akarati és testi erővel támolygott a fák alatt álló padok egyikéhez és leült. Az életnek ilyen színleges állapotában várt jó darab ideig, a természet mintha az ő kedvéért vásárnapi munkaszünetet tartott volna, egyetlen hang, egyetlen levélsuttogás, egyetlen madárdal-akkord — sehol. De a fa alatt egy ember nagy kínosan szedte magába a lélekzetet.

Kezét arczára szorítva, észre sem vette, mi történik körülötte.

Egyszerre azonban csöndes érintést érzett a vállán. Arnsteiner megrázkodott és erőltetű hanyatlottak le karjai. Winterfeld Szidonia állott előtte.

— Szidonia! — kiáltott a tanító megrémült hangon, mintha valami rémlátomány és nem egy hus és vérből való szép leány állt volna előtte.

— Látja, Arnsteiner ur, milyen engedelmes tanítvány vagyok én — szólt a leány hizelegye. — Ön azt írta nekem, hogy jöjjelek el, és ime én megjelentem.

— O Szidonia! — sohajtott fel a tanító, — szerettem volna, ha nem jön!

— Miért? — kérdezte a leány élénken. — Előbb olyan szép szerelmes levelet írt nekem és ráveszt e lépésre — és most . . . .

— Most tudom, hogy helytelenül cselekedtem, — szólt a tanító fájdalmasan — midőn szenvedélynek hatalmát próbára tettem.

— Különös egy beszéd, Arnsteiner tanár ur, — negédeskedett a leány, — Hát nem szóllított-e fel hogy elbeszéljem önnek a fejből való számítás történetét?

(Folytatása köv.)

Előfizetési felhívás.

Tisztelt előfizetőinket, kiknek előfizetése szeptember végén lejárt, teljes tisztelettel kérjük, méltóztatásnak előfizetéseiket megújítani, hogy a lap szétküldésében fennakadás ne történjék.

Előfizetési feltételek:

egész évre	8 frt — kr
fél évre	4 frt — »
negyed évre	2 frt — »
Papok, tanítók és községi hivatalnokok:	
egész évre	7 frt — kr
fél évre	3 frt 50 »
negyed évre	1 frt 75 »

Az „Egyenlőség“

szerkesztősége és kiadóhivatala
Budapest, Vácikörut 23. sz.

Hazai hírek.

 Anyaghialmaz miatt lapunk jelen számából több közlemény kimaradt.

— Csoda. A lefolyt Ros-Hassonó-ünnep alatt ismét alkalmunk volt legnagyobb csodálatunk tárgyává tenni a száz és néhány tagból álló községet, hogy ünnep-lése mennyire észrevehető a félmillió főváros phisognomiáján. A sok száz zárt üzlet azonban korántsem oly bámulatos dolog (a hitközségi tagok lehetnek végtére oly gazdagok és hatalmasak, hogy mindegyikük 15—20 üzlet fölött rendelkezik) mint az a körülmény, hogy majdnem mindegyik családra jutott egy-egy imaház. A főváros területén ugyanis 93 helyen imádkoztak, míg a község fizető tagjainak száma 115-re rug; és e csodában a legnagyobb csoda, hogy az imaházakat mind megtöltötték,

sőt a legtöbbnek igen látogatott udvara is volt. Azt hiszed tán, tisztelt olvasó, hogy mesét mondok, vagy számtani rebuszsal akarok kedveskedni: nem a; csak bizonyos consequenciáit fogadtam el egynehány percze bizonyos központ és annak szentjei által kibocsátott nyilatkozatnak, mely szerint azok, kik nem vallják az orthodox pápát és szabályrendeletét »a zsidóságtól elszakadt idegen hitfelekezet«-hez tartoznak. Már pedig tudunkkal Ros-Hassonókor csak a zsidófelekezethez tartozó kereskedők zárják be üzletüket és ünnepi istentiszteletre is csak ennek a felekezetnek a tagjai járnak templomba. Minthogy továbbá a fővárosban olyan zsidó család, melyre a hirhedt Reich Ignác-féle intézet szerint a fentemlített, megmacskakörmözött jellemzés rá nem illik, mindössze száz és egynehány van, rá kellett jönnünk a fentjelzett csodára, amint hogy elébb-utóbb rá fognak jönni az exkommunikáló urak sok más abszurdításra is, mely eljárásukból folyik, és ami annyira kárára és szégyenére van éppen az ő vak-ságuk következtében még ma is bomlott kévét képező magyar zsidóságnak. Adja Isten, hogy a küszöbön lévő kiengesztelési ünnepen magukba térjenek és a csak legjavukat akaró, felvilágosodottabb testvért Isten örökéből kitagadni többé ne akarják.

— **Ő felségének a rosenthali merényletről való megmenekülése alkalmából az ország minden részében háláadó imát mondtak az újvet ünneplő zsinagógákban.** A hozzánk érkezett számtalan tudósításból térszúke miatt csak azt az egy esetet emeljük ki, hogy *Biedermann E.* Debreczenben ugyanezen öröm emlékére a debreczeni izr. hitközség templom alapja javára 1000 frtot adományozott.

— **Rabbiválasztás.** Az érsekujvári izr. hitközség *Richter Zsigmond*, községi rabbit egyhangulag papjává választotta. A megválasztott, ki lapunkat is több értékes és jólirt közleménnyel (a »Hét község«) gazdagította, modern műveltsége mellett erős konzervatív irányu, ami azonban ép oly távol áll a sötédieségtől, mint a fejletlen reformereskedéstől, a mi szerintünk az egyetlen helyes út, mit a zsidó papnak követni illik.

— **A szatmári új zsidó templom javára** *Freund Samu* és *Rezső* — mint nekünk jelenük — örökrészükből 2000 frtot adományoztak. Az adományozók néh. *Freund Ábrahám* volt szatmári nagyvagyonu hitk. előjárónak még kiskorú fiai.

— **Két érdekes kinevezés hira** kering a fővárosban, melyek — mint minket megbízható forrásból értesítenek — közel állanak a »fait accompli«-hez. E szerint dr. *Jellinek Arthur* orsz. képviselőt, kivel ezirányban már a tárgyalások is folynak, az igazságügyminiszterumba min. tanácsossá és dr. *Gruber Lajos* fővárosi ügyvédet, ismert jogi szakírot, ki a mi lapunk »Exignus«-al azonos, dr. *Baumgarten* helyébe alügyészszé neveznék ki a budapesti kir. törvényszékhez.

— **Csinos ajándék.** Temesvárról jelentik, hogy az ottani kiállítás bezárását megelőzőleg *Dereira Izrael* 1400 sorsjegyet vásárolt s azokat a városi menhelynek és árvaháznak ajándékozta.

— **Liberalis gymnasiumi igazgatóság.** Halasról írják nekünk, hogy az ottani rabbi *Krausz Vilmos* már 5 év előtt kieszközölte a halasi reform. gymnasiumi igazgatóságnál, hogy az izraelita tanulók szombaton és ünnepnapokon az irás, rajzolásról stb. fölmentessenek. A folyó tanév elején azonban löbb vidékről jött tanuló a rabbi intéseit figyelem kívül hagyván, szombaton irt. Midőn erről a rabbi értesült, azonnal megtette a baj megszüntetésére a kellő lépéseket, melyeknek eredménye az volt, hogy a gymnasiumi igazgatóság a tanulóknak nyilvánosan kijelentette, hogy miután az intézetben a zsidó tanulóknak megadatik azon kedvezmény, hogy szombaton írni vagy rajzolni nem kénytelenek, ennél fogva kötelesek a tanulók vallástanáruk idevonalkozó utasításainak engedelmessékedni. Egyuttal az igazgatóság szigoruan megtiltotta, hogy ezentul szombaton irjanak vagy más tilalmas eselekményt elkövessenek. — Jó volna, ha ezen eljárás minél szélesebb körben követelésre találna!

— **A dunaföldvári izraelita nőegyletnek** *Schultzné Bischitz Cecil* és *Roheimné Schulz Leonlin* a napokban 150-150 frtot küldött *Berger Samuelné* elnök-asszony kezéhez egyleti czelokra.

— **A dombovári izr. hitközség** — az imént lefolyt újveti ünnepekre dr. *Goitein E.-t*, a berlini rabbiszeminárium hallgatóját hívta meg az ünnepi beszédek megtartására. A meghívott, ki a högyészi rabbi fia s tanulmányait ez évben fejezi be, szívesen tett eleget a kivánságnak s levelezőnk szerint mindkét szónoklatában sok készültséget és szép szónoki tehetséget árult el.

— **A »Maszkil el Dol«** cz. budai izr. betegsegélyző és temetkezési egylet jövő hó 10-ikén zászlófelavatási ünnepélyt tart a »Fácán«-ban. A zászlóanya tisztét dr. *Klein Rezsőné* szül. *Schwarz Katalin* vállalta el.

— **A »Kereskedő ifjak önképző társas-köre«** f. hó 17-én jótékonyczélú tánczvigalmat rendez a zenekedvelők dísztermében. Személyjegyek 1 frtjával és családjegyek 2 frtjával előre válthatók.

— **A rozsnyói izr. nőegylet** — mint nekünk írják — az egyleti előjáróság jelenlétében f. hó 1-én kedves ünnepet rendezett az ottani izr. iskola szegénysorsu növendékeinek. A rendes szokástól eltérőleg ugyanis már az ünnepek előtt ellátta a rászoruló gyermekeket meleg ruhával s így megszerezte nekük is azt az örömet, melyre a módosabb szülők gyermekei a nagy ünnepek jöttekor olyan repeső szívvel várnak. E tényben bizony követésre ajánlatos gyöngédség és felekezeti érzék nyilatkozik meg.

— **Az orsz. rabbiképző intézet önképző és önségély köre** szeptember hó 28-án tartotta alakuló közgyűlését. Az ülésen *Schill Salamon* a tanári kar jegyzője

elnökölt. Együttal megejtették a választásokat, mely élénk érdeklődés közt folyt le. A tisztviselők a következők: Elnök Klein (Kiss) Arnold. Titkár Goldberger Kálmán. Pénztáros Mandl Áron. Könyvtáros Grósz Ede. Ellenőr Löwinger Adolf. Alelnök Günczler Márton. Altitkár Steinherz Adolf. Alpénztáros Weisz Mór. Alkönyvtáros Schärf Izidor.

— **Tilos a »taslich».** Felekezetünk azon ujesztendei szokásának gyakorlását, melynél fogva a bűnök jelképeül a halak nagy öröme imá kíséretében kenyér- vagy kalácmorzsat szoktak a folyó vizébe vetni, a fővárosban az idén a rendőri buzgalom megakadályozta. *Diner* fogalmazó, ki egy csomó konstablerrel követtette el a vallás szabad gyakorlása ellen irányuló ezen sérelmet, avval indokolja tettét, hogy a nagy csoportosulás veszélyeit akarta megakadályozni.

— **Kérelem.** Gonda Dezső lapunk utján is felkéri mindazokat, kik tőle «Ismerőseim» ez kötetéhez gyűjtőívet kaptak, hogy azt hozzá visszaküldeni sziveskedjenek. A nagytehetségű szerzőnek a szétküldés küszöbén álló kötetében olvasóink a lapunkban megjelent s méltán feltűnést keltett »Révai ur» ez. elbeszélését is megtalálják.

Külföldi hírek.

— **Emancipációjuk 100-ik évfordulóját** a francia zsidók nem ünnepelték meg. Egészen csendben siklottak el a nagy nap (szept. 29-ike) jelentősége mellett, melyből a civilizált világ zsidóságának emancipációja is kisugárzott. Oka alighanem a politikai viszonyokban keresendő. *Rothschild* Alfonz br. a konzisztorium elnöke, hol a kérdést tárgyalták, úgy nyilatkozott, hogy az ünneplés alkalmából lehetetlen volna elkerülni az orosz viszonyokra való ezélezést, ami Franciaországban jelenleg Oroszországgal szemben megnyilatkozó rokonszenvet sérthetné, s mivel azonfelül a zsidók a nemzet aspirációival és a közérzülettel ellentétes álláspontra helyezkedni általában nem szoktak, ennél fogva ajánlatosnak tartja, hogy a zsidók mondjanak le saját örömük ünnepléséről — hazájuk érdekében. A konzisztorium így ejtette el a nagy nap ünneplését, melynek kérdésével különben érdemileg *Mezei* Ernő foglalkozik mai vezérközleményünkben.

— **A Hirsch báró zsidó telepítő társaság** főszékhelye újabb jelentés szerint Páris. A társaság vezetését dr. *Sonnenfeld* Zsigmondra a báró párisi főtítkárára bízták, aki még idehaza is élénk emlékezetünkben él. A kereskedelemügyi részét a vállalatnak, mint irtuk, *Korkus* Emil végzi, akit párisi állomáshelye elfoglalására meg is hívták. *Korkus* Emil, ki eddig egy hamburgi export cégénél működött cégvezetői minőségben, születésére nézve orosz és igen intelligens, széles látókörű kere kedő hírében áll. A választást ennél fogva szerencsésnek tartjuk. A társaság megbízottjai Buenos Ayresben, Centros Agricolor vidékén újabb földet vásároltak s az itteni

első kolóniának neve Mauricio lesz. Terjedelme mintegy 25,000 hektár. A telepítés már meg is kezdődött.

— **Őfelsége prágai időzése alkalmával** — mint utólag jelentik — hitrokoinaik közül többen részben mint egyes küldöttségek tagjai, részben mint kiállítók Ő felsége magas megszólításában részesültek. Így pl. Bloch Dáv. városi képviselő, Inwald József, Davidels és Inwald Armin gyárosok; Kubinsky, Kander igazgató; Ő felsége továbbá a Bolzona, Todesca és Tsa slani cég tulajdonosával Hirsch Miksával is hosszabb beszélgetést folytatott. A 200-nál több tagból álló katonai küldöttségben, mely Grüne gróf vezetése alatt tisztelgett, rész vett dr. Kisch Sándor tabori zsidó lelkész is. A Lobkovitz hercegnél és Waldstein grófnál Ő felsége tiszteletére adott estélyre hivatalos volt a tartományi zsidóság képviselője és a prágai hitközség elnökei: Lichtenstein M és dr. Rosenbacher A.

— **Boroszlói rabbivá** az elhunyt dr. *Joel* helyébe dr. *Guthmann* hildesheimi tartományi rabbit választották meg.

— **Hálás hivek.** A londoni chiefrabbi — dr. Adler Hermann f. hó elsején áthelyezte hivatalos helyiségeit a Finsburg square 12. száma alá. Ezen alkalmat községe minden rendű és rangu hivei arra használták fel, hogy ny lakása berendezésére 2545 font sterlinget bocsátottak rendelkezésére, mely összeget ezeknek nevében *Cohen* L. Alfréd kézbesítette.

— **Az Oroszországból kivándorló zsidók száma** a lefolyt hetekben jelentékenyen növekedett. Königsbergbe aug. 1-ig 4000-en érkeztek, akiknek ruházattal és élelmiszerral való ellátása, valamint Amerikába való elküldése 200,000 márkát vett igénybe. A »Standard» jelentése szerint pedig 6000 kivándorló utazott Argentiniába, míg Kievből, Odessából és Kiseneftből 2000-en vették utjukat Ausztrália és Amerika felé.

— **A francia zsidók nevezetes halottja** *Ollendorf* Gusztáv a francia kereskedelmi minisztérium személyzetének és a technikai oktatásnak igazgatója, ki szept. hó 19 én hunyt el. *Ollendorf* ezelőtt a szépművészetek minisztériumában volt irodafőnök, miglen *Lockroy* őt 1886-ban haláláig birt állásába kinevezte. Az elhunyt a legutóbbi párisi világkiállítás rendezésében tevékeny részt vett s különben is nagy tekintélynek örvendett. A »Revue des deux mondes»-ba irt cikkeivel mint író is feltűnést keltett.

— **A párisi grand-rabbin beiktatása** a konzisztorium és az összes zsidó testületek jelenlétében szept. hó 30-án történt meg. A nagyobb vidéki községek küldöttségekkel vettek részt, a francia főváros kitűnőségei is jelen voltak a nagy zsinagógában, hol az ünnepély lefolyt. Mr. *Dreyfuss* Páris főrabbiját Franciaország nagyrabbija *Zadoc Kahn* gyújtó beszéddel iktatta be hivatalába, mire *Dreyfuss* megtartotta székfoglaló beszédét. Beszédében utalt a válasz-

tásnál előfordult sajtóságos viszonyokra és megemlítette, hogy az emancipáció 100 éves fordulóját nem ünnepeheti meg a francia zsidóság. »Franciaország — így szól többek között — teljesen egyenlőtlen népek vegyülékéből támadt, ami azonban nem gátolta őt abban, hogy egységes nagy állammá váljék. És mi zsidók szorosán olvadtunk beléje. Mindazonáltal vannak roszakaratu emberek, kik bennünket vallásunk miatt ki akarnának különíteni. Természetesen e különzőket a nagy francia nemzet, mely ismeri a hazafias magatartásunkat, nem veszi figyelembe» — Ezután a kormány képviselője a kormány nevében üdvözölte az új rabbit, amit utána a küldötségek is megtettek. Az ünnepélyen jelen volt Dreyfuss atyja, a 83 éves aggastyán is, aki Zabernben (Elszászban) 40 évnél tovább hirdette az egyisten eszméjét.

— **Vilmos császár és a zsidó művész.** Vilmos német császár legutóbbi müncheni időzése alkalmával részt vett egy operai előadáson, mely anyyira megtetszett neki, hogy vezetőjét, Lévi zeneigazgatót páholyába hívatta, ott elismerésének többszöri kifejezése mellett negyedórán át társalgott vele s neki a vörös-sasrendet adományozta. A császári páholyból való távoztakor a bajor regens-herczeg kezét nyujtva, a nyert érdemrendért üdvözölte Lévit, kinek atyja Giessenben már 62 éve végzi a rabbi-teendőket.

— **Két zsidó rector magnificust** választottak Hollandiában és pedig az amsterdami egyetemen dr. *Stockvis B. J.-t* és Groningenben dr. *Simons B.-t.*

— **Az orosz kivándorlók segélyezésére,** mint Londonból jelentik, az ottani segélybizottság a minapi gyűlésén a berlini központi segélybizottság támogatására 5000 font sterlinget szavazott meg. A szép összeg megszavazására az adott okot, hogy a berlini bizottság tudatta a londonival, miszerint alapjai jobbára kimerültek, mivel július és augusztus havában 22,542 menekülő támogatására 1.125,000 márkát kellett felhasználnia. Ugyancsak Londonból írják, hogy miután az 1882-ben gyűjtött »Mansion hous-alap« kifogyott, az alap ujjaferemtése végett felhívást fognak szétküldeni. Londonban továbbá azt is elhatározták, hogy a »Darkest Russia« cz. folyóiratot ezentul is ki fogják adni.

— **Megtisztelő megbizás.** Münchenből írják, hogy a történelmi bizottság dr. *Landsberg Ernő* bonni tanárt bizta meg az elhunyt Stinzing tanár által megkezdett »Geschichte der deutschen Rechtswissenschaft« (a német jogtudomány története) cz. mű kiadásával és folytatásával. A mű a »németországi tudományok története« cz. gyűjteményes műnek részét képezi, melyet az említett bizottság bocsájt közkézre.

— **A lemergi rabbi,** dr. Caro a múlt hó második felében foglalta el állását. Ünnepélyes beiktatása péntek este, illetőleg szombaton történt. A beiktatás aktusai közül elmondjuk, hogy péntek este az

egész hitközségi előljáráóság és a templomgondnokok a zsinagóga előtt fogadták az új rabbit, kit Horovitz S. elnök üdvözölt. A templomba való bevonulás a 122. zsoltár elénekülésével történt. A székfoglaló beszédet dr. Caro szombaton mondta el, melyet igen szép héber imával előzött meg. Beszéde program volt, melyben azt hangsúlyozta, hogy tényei mindenkor szavai megtestülése lesznek és munkássága főterétül az *iskolái* jelölte meg, mint ahol a zsidóság jövője készül.

— **A Hirsch báró-féle galicziai alapítvány** a Bécsben székelő kuratorium jelentése szerint eddig 61,489 frtot fordított alapszabályszerű céljaira. Ezen összegből kaptak: a tarnovi iskola 4500, a neusandeezi 4200, a boryslawi 2400, a kolomeai 6000 és a chrzanovi 4200 frtot, a buczaczi iskola tanítói 1600 frtot, a krakói kézműves iskola évi preliminaréra 14,000 frtot, a brodi iskola egyszeri subventiójára 3500 frtot, 10 nyugatgalicziai tanítójelölt 1235 frt stipendiumot, 15 tanítójelölt és 5 gyermekkertésznő Keletgalicziában 3000 frt stipendiumot, a bielitzi ipariskola 1890—91-iki ösztöndijakra 1170 frtot, ugyanazon iskola tanulói 1891—1892. tanévre 14 ösztöndíjat 2700 frttal, a csernovitzi ipartanulók 1890—91-re 500 frtot, különféle nyugatgalicziai ösztöndíjazottak 290 frtot, 115 kézmű-tanuló elhelyezésére 6200 frt fogyott el, két keletgalicziai esti ipartanfolyam 700 forintot, 10 takácstanuló Glinianyban 1030 frtot, a samborai és sadagoriai szegény tanulók ruházatra 500 frtot és egy sadagoriai vallástanító 500 frtot. A krakói és lemergi ügykezelés 2419 frtot vett igénybe és különféle egyszeri segélyekre 850 frt fogyott el.

— **A román zsidók sorsa,** úgy látszik, nem sokára meg fog javulni. Több mint 400 keresztény csupa jóhangzásu névvel bíró román polgár felhívást bocsájtott szét, mely a bukaresti »Tageblatt« szerint a következő: »Azon agitációkra való tekintetből, melyek mostanában támadtak zsidóink ellen és tekintve azt, hogy mi a zsidó kérdést másként értelmezzük, mint ahogy ezen agitációk fölvetik, azaz azt tartjuk, hogy 25 éves alkotmányos élet után ma legalább is kötelességünk volna azt tenni, amit más civilizált államok már jóval előbb megcselekedtek és az erjedéseknek és haszontalan meg egészségtelen rázkódásoknak elejét kellene vennünk, — hogy a román zsidókat egy még megállapítandó határidőn belül román állampolgárokká kell tennünk, hogy az ígéretet, melyet a berlini congressuson formailag megtettünk, a zsidókkal szemben épugy be kell váltanunk, mint az örményekkel és cigányokkal szemben, kiket már állampolgárokká tettünk; hogy éppenséggel nem a civilizationnak a jele, ha gyűlölködünk egy föltétlenül szükséges elemmel szemben, mely a nálunk hiányzó polgárságot részben helyettesíti és versenyével reánk szegényekre nézve egyensúlyba hozza az árakat, és a melylyel évtizedeken át egyetértésben és mindennapi érintkezésben élünk;

hogy ez az elem nap nap után hasonul velünk és azon mód viseli az állam terhét, mint minden polgár; hogy ez az elem nem ismer más hazát, mint azon földet, melyen született és a mely neki megadja a mindennapi kenyeret és végül, hogy a tudatlan nép, vagy annak ezen része nevében üzik az agitációkat, mely pedig a világszinpadának bábjátékában részt nem vesz: — mindezeket tekintetbe véve, mi alulírottak elhatároztuk, hogy minden erőnkkel és minden lehető uton módon egy társaság alakítása által, mely nyilvános gyűléseket tartani, röpiratokat írni, és ha lehető, ujságot is fog kiadni, oda hassunk, hogy hatalmas és a román zsidóknak való állampolgárság megadására irányuló rokonszenves áramlatot teremtsünk. Együttal apellálunk a tanulókra, a sajtóra és minden tisztességes, bármely társadalmi állásu emberre, hogy csatlakozzék hozzánk és segítsen realizálni olyan ügyet, mely egy egész nemzedék dicsőségét képezheti.

— **Olaszok az államvallás ellen.** Romában f. hó 4-én Garibaldi Menotti elnöklete alatt a katolicismus fővárosának politikai egyleteinek kiküldöttei és számos veterán gyűlésezett. Ez alkalommal hosszabb és heves vita után a következő ajánlatot fogadták el: »Békét ajánlunk a lakosságnak! Az alkotmány első artikulusát (mely azt mondja, hogy a katolikus vallás az államvallás) valamint a biztosító törvényt a nemzeti joggal ellenkezőnek nyilvánítjuk és megbizzuk az elnökséget, hogy mindkét törvénybeli rendelkezés mellőzésére minden eszközzel törekedjék.«

— **Kulombus emlékére** a Genuában megünnepelt nagy ünnepségekhez *Franchetti*, az *Azrael* szerzője operát írt, melynek előadásához nagy előkészületeket tettek.

— **Izrael az orvosi akadémián.** Ez a címe a párisi »Figaro« szeptember hó 24-ikén megjelent számában egy teljes két hasábot betöltő cikknek, mely a francia orvostudomány legjelesebbjeinek vitáját közli a sémi faj sajátosságairól. A vita színhelye a párisi orvosi akadémia s megindítója dr. *Iaval* volt, aki azon nézetének adott kifejezést, hogy a zsidó faj különösen predesztinálva van a myopiára vagy a strobismára, illetőleg a rövidlátásra és a kancsalításra és eme hibás rátermettsége a szem előtt mintegy a védő szemüveg szerepét játszó szemhártya meridialis hajlásának egyenlőtlenségén alapszik. Dr. *Lagneau* ugyanezen nézetet vallotta és azt állította, hogy a héber írás jellege az, mely e sajátosságot előmozdítja s e hibás alakulás ennél fogva egykoru Ábrahámmal. Ezután rátért azon betegségekre, melyeket a zsidók távol tudtak tartani maguktól, továbbá azokra, melyeknek leginkább alá vannak vetve. Majd a zsidók családiasságát dicsérté és a csekély gyermekhalandóságukat. A zsidó faj — ugymond — kevésbé van alávetve az epidemiáknak, mint az ariánus, ami különösen az emésztési szervekből fejlődők tekintetében

áll. E tulajdonságukat mértékletességüknek és mindenféle kihágásoktól való tartózkodásuknak tulajdonítja. Ellenben főlemliti, hogy sokkal több hajlandóságuk van a diabetesre és bizonyos szellemi betegségekre. Dr. *Hardy* azt hangoztatta, hogy a zsidó fajnak nagy hajlandósága van az epilepsiára és a bőrbetegségek közül különösen a furunkulusra és orbánczra, ellenben sok elismeréssel adózik intelligenciájának, jótékonyságának és hazafiasságának. S e Germain tanár szólalt fel ezután is kimutatta, hogy hitrokonai éppen olyan egészségűek és betegségeűek, mint a többi fajbeliek. Mózes a vallást a hygienia szolgálatába állította s ő elég csodálatos mód előre látta azon betegségeket, melyeket ma a bacillusokra és mikrobákra vezetnek vissza és nemcsak a trichintól tudta megóvni az ő népét, hanem sok más betegségtől is, névszerint a tuberkulozistól; mindennek nyoma ott van a Tórában. See megdönti továbbá azon állítást is, hogy a zsidók a szellemi betegségekhez nagyobb kontingenst szolgáltatnának. Kevesebb pathosszal, de nem kevésbé meggyőzően szól dr. *Worms*, a Rothschild kórház orvos-főnöke, aki statisztikai adatokból bizonyította be, hogy a zsidók szinte soh'sem esnek alkoholizmusba és hogy róluk szólva, ép oly kevésbé lehet az epilepsiához, mint az örültséghez való hajlandóságot említeni. A zsidó fajnak sajátos pathológiájáról szó sem lehet, annyi bizonyos, hogy nagy fizikai és pszichikai ellenállási képességük van és ha tekintetbe vesszük, hogy csekély számukhoz képest mennyit nyújtanak, a tudomány, az irodalom és művészet, valamint a katonáskodás terén — akkor csak elismeréssel adózhatunk tulajdonságaiknak. Ezután — *Maurice de Fleury*, a *Figaro* cikkének írója — ki szép idézetekkel maga is egy egész hasábon át szól a zsidók mellett — azt jelenti, hogy többek hozzászólása után sem tudták a vitalkozó orvosok egymást meggyőzni.

— **Tilos a »Volk«.** Az oldenburgi f postaigazgatóság megtiltotta hivatalnokainak, hogy a »Volk«-nak, a *Stöcker* hirhedt antisemita ujságjának ingyen példányait elfogadják. Az intézkedés, tekintettel arra, hogy a herczegségben a Volk útján így akarták a még hiányzó antisemitizmust terjesztetni, az érdekelt zsidók körében nagy meglepedést keltett.

— **A berlini lindenstrassei templom,** melynek felavatásáról előző számunkban emlékeztünk meg, udvarban áll. Bejáratát a három emeletes előépület második emeletéig érő hatalmas íves portale képezi, mely az utvonatra nyílik. Az előudvarban jobbról balról egy-egy mellékhelyiség van; az egyik imatermül szolgál, a másik lakodalnak és egyéb alkalmakkor a vendégek gyülekezési helyéül. A zsinagoga alapformáját széles oblongum képezi, melynek négy sarkát oszlopok és emporus-nyulványok vágják el. A belsejének

architektúrája román jellegű, gothizált stílformákkal. A tetőzet kupolája felső világitást nyújt az üvegfestésű ablakokon át. A leggazdagabb építési alkotását az oltár felőli rész képezi. A falak uralkodó vöröses és barna színei közt az oltárfal fehér homokkővének élénk színe jó benyomást kelt. A nyolcszögletű szőszék szintén fehér homokkőből készült. Az oltárfalnál a frigyszekrény fölött hatalmas orgona tűnik szembe. A templom, mely másfél év alatt épült fel s körülbelül 2000 férfi és nő ülést foglal magában, légfűtésre és villamvilágításra van berendezve.

— **Mózes a szinpadon.** Tirolban Erl nevű helyiségben az Inn folyó partján, nagy érdeklődéssel nézi a helyi lakosság és az ottani bajor villákban nyaraló közönség azt a nagy bibliai színjátékot, melynek a címe »Mózes, Izrael népének megszabadítója és törvényhozója.« A darabban mintegy 100 férfi, nő, gyermek szerepel és a színházban, mely a falun kívül a Kufstein felé vezető uton van s egy nagy csürhöz hasonlít, az amphitheatralis berendezésű padokon vagy 1000 nézőnek van helye. Az előadások rendszeresen délelőtt kezdődnek s folynak délutáni 5 óráig. A bibliai színjáték áll egy előjátékból, mely Mózesnek a Nilus folyóban való feltalálásával foglalkozik és 6 felvonásból, melyek az egyiptomi kivonulást és a pusztában való vándorlást Jerikó bevételeig ismertetik drámai formában. Az előadó művészek Mózes személyesítőjétől kezdve egészen a legegyszerűbb szinpadai munkásig, a karénekesek, zenészek, jelmezsabók mind parasztok, ami bizony az előadás szemlélőjének éppenséggel nem jut eszébe, úgy összevág abban minden.

Ifjabb Nagel Ottó könyvkereskedésében Budapesten, (Museum-körut a Nemzeti színházban) megjelent és kapható:

תורת האמונה והמוסר

»Zsidó Hit- és Erkölestan« Különös tekintettel a gyakorlati vallásos életre. **Középiskolai növendékek** és a család használatára. Az eredeti kutforrások nyomán írta **Halász N.** iskolaigazgató Budapesten. A kiadó, ifj. **Nagel Ottó** könyvkereskedésében (Budapest, Museum-körut a Nemzeti színház bérházában) kapható. Ára: I. rész 70 kr. II. rész 40 kr. Nagyobb megrendeléseknél tetemes árleengedés biztosított.

E művet a »Pester Lloyd« f. é. szeptember 16-iki esti kiadásában maga **Silberstein Adolf** dr. hírneves aesthetikus is tüzetes bírálatban a legnagyobb elismerésre méltatta.

A tisztelt igazgatóságoknak és hittanító uraknak, kik ezen könyveket iskolákban tankönyvül használni óhajtják, szívesen küld a kiadó kívánatra ingyen tisztelet példányokat.

Fogorvos BARNÁ Budapest, IV. kerület Váci-utca 24. szám. Rendel 9—5 óráig.

EGYESÜLT KEZTYÜGYÁR FEHÉR és HENDL

Rudapest, **Andrássy-ut 30. szám.**

4—10

Fiók üzletek:

**Andrássy-ut 11. és 37. sz.
Koronaherceg utca 5. szám.**

Ajánlják dusan felszerelt raktárukat és a legjobb minőségű acél és rugantyu sérvkötöket, továbbá hassérvkötők rugantyu-harisnya, irigateur, suspensor szarvasbőr párna, nadrág és takarókban. Sérvkötők acél rugóval 2 frttól 6 frtig. — Nagy raktár a legfinomabb francia és amerikai különlegességekben úgy mint rugantyu és halhólyagban 2 frt, 4 frt és 6 frt tucatonként. Megrendelések a legpontosabban eszközöltetnek

Legujabb szabadalmazott CLOSETT-ÜLŐK

önműködő záróval, emailírozott, öntött vasból való csészével, megakadályozzák a légvonatot és ártalmas kigőzölgéseket, melyek által a betegségek leginkább bekövetkeznek. — Ára darabonként fényezett ülődeszkával 10 frt, fényezettlennel 9 frt. — Szétküldés utánvétellel. — Sok ezer már sikeresen van használatban

W O L F S O M A

budapesti vasbutorgyáros raktárából

(Dorottya-utca 2. sz.)

Kohn Arnold

gazdag sirkóraktárát
(Váci-körut 14, szemben az Andrássy-ut torkolatával)

ajánlja mindazok figyelmébe, kiknek a sirkóállítás szomorú kötelességét kell teljesíteniök.

Szép és pontos kivitelért és lehetőleg olcsó megszámitásért kezeskedik a cég jó hírneve.

☞ Szombaton és ünnepnapokon zárva. ☞

Univ. Med. Dr. **RENNER**

vizgyógyintézete

Budapest, VII., Valero-utca 4. sz.

Az intézet, (mely az 1872-iki év óta) fennáll, a Hidrotherapia minden modern eszközeivel van ellátva. Ugyanott a természetszerű kezelés mellett sikerrel gyógyíthatók:

1. **A különféle hátgerincez és idegbajok**, Hysteria, Hypochondria, Melancholia, álmatlanság, fejfájás stb.

2. Szédülés, vértorlódás, vérszegénység, hószám-zavarok, **nemi bajok** és **általános gyengeségek**, midőn ezek minden egyéb szer hatásával daczolnak.

3. Gyomorbélhurut, székrekedés, a belek renyhése, puffadtsága, hasbeli pangása stb.

4. Rheumás bajok.

Télen igen czélszerű berendezés.

Árak mérsékeltek. Prospectus kívánatra.

Benlakók és bejárók felvétetnek.

☞ TELEFON 1049. ☜ 24-1

Nem korfui hanem jaffai אתרוגים-t

fogunk az idén szállítani; mert néhány jaffai kertésszel jelentékeny szállítmányokra eszközöltünk alku-kötést-és ennél fogva azon helyzetben fogunk lenni, hogy elegendő

אתרוגים ולולים במקוה השדה-t

bocsájthatunk áruba.

Tisztelt vevőink sziveskedjenek e czélből hozzánk

STERNBERG és TSA,

Budapest, Rombachutca 16.

czímen fordulni. Azok ellenben, akik egyenesen Triestből kívánják az árut indíttatni, sziveskedjenek megrendeléseiket: **Sternberg bei Herschler Triest, Alte Börse** czímre küldeni.

☞ Czégünkre vonatkozó tudakozódásokra Magyarországon minden rabbi szívesen ad felvilágosítást.

☞ BUTOR ☜

részletfizetésekre

Ehrentreu és Fuchs testvéreknél kapható

Andrássy-ut 41. sz.

5-1

KIVONAT

GICHNER SIMON és FIA

paplangyárosok, kárpitos és diszítók

BUDAPEST, ERZSÉBET-KÖRUT 22.

Árjegyzékéből:

1 drb	creton paplan	— — — —	1.70 kr.
1 drb	vörös rouge paplan	— — — —	2.—
1 »	satin cachemir paplan	— — — —	3.40 kr.
1 »	atlasz cachemir paplan	— — — —	4.40 »
1 »	atlasz paplan	— — — —	8.50 »
1 »	lőszőr matracz	— — — —	10.—
1 »	lőszőr matracz 3 részben	— — — —	14.—
1 »	Crin de afrig matracz	— — — —	6.—
	három részben	— — — —	8.—
1 drb	tengeri matracz	— — — —	4.50 kr
	» három részben	— — — —	6.50 »
1 »	ablak tunisz-függöny	— — — —	2.80 »
1 »	asztal- 2 ágyterítő bouret	— — — —	7.50 »
1 »	asztal- 2 » prima »	— — — —	9.50 »

Vidéki megrendeléseknél kérjük a postaköltséget előre beküldeni. — **Kereskedők előnyben részesülnek.** — Nem tetszés esetén az árut kicseréljük, vagy a pénzt vissza küldjük.

Az orsz. magyar izraelita tanító-egyesület kiadásában

csak most jelent meg

a teljes héber

IMAKÖNYVNEK

(házi, templomi és iskolai használatra)

XIII.,

az eddigiéknél hasonlíthatatlanul szebb és tökéletesebb kiadása.

A 430 oldalra terjedő gyönyörű imakönyv ára 40 kr.

סדר התפלה מכל השנה

להתפלל ביהדות ובצבור

וגם לתועלת ילדי ישרון.

מסודר על נכון ומונה

נערך מאת חברת המורים בארץ הגר.